

" BOULEVARD ROGER "

EEN BROK OOSTENDSE FAMILIEGESCHIEDENIS UIT DE
" BELLE EPOQUE "

door Y. VANHYFTE

In de Brabantstraat 2, vijf hoog, woont een uiterst merkwaardige vrouw.

98 jaar jong, vitaal en met een ongekende frisheid van geheugen stond ze me, gedurende een heel jaar, iedere dinsdagnamiddag, te woord in een onvervalst Oostends, gekruid met een mondje Belle Epoque-Frans.

Haar zus, Marcelline Valcke, ook een kandidaat-eeuwelinge, vulde op deze hartelijke theevisites, alle leemten van 80 jaar geleden, met de nodige luim, glashelder aan.

Juliana Emiliana Valcke, geboren in de Constantinopelstraat op 18 juli 1888, dochter van Charles Johannes Valcke en Maria Silvia Borrey. Twee grote familienamen die elders in het Oostende van de eeuwwisseling ook nog wel opduiken.

Ze buitelde van de hoge duinen aan de Drie Gapers toen de Sjah van Perzië voorbij trok naar het Palace Hotel, speelde op de fundamenten van de in opbouw zijnde Sint Jozefskerk, vergezelde haar moeder naar het derde dok, waarin ze op vlonders, geknield, de was spoelde, of . . . kreeg een hand van Leopold II die vanuit de Parijsstraat ieder dag samen met prinses Clementine in ritselende zijden kleren om 7.50 uur voorbij haar huis aan de Rogierlaan opstapte naar de mis van 8 uur.

Nu nog droomt ze luidop van haar peter, "de Blekken Borrey", die aan de Boulevard, boven een ijspuit, garnaalsloepjes bouwde. Ze ging er naar boven op een trapje zonder leuning en zag hoe de mannen het bootje op een kar naar het eerste dok trokken, waar het, van op een met was ingestreken slee, te water werd gelaten . . . Of ze heeft het over de eerste pastoor Verhaeghe van de Saint Joseph, die, minutieus als hij was, 's morgens om 10 uur in den Hof wandelde en op zijn horloge het beier-ritme van de nieuwe doremiklokken naging of die niet te vlug of te traag liepen . . . Of ook nog van Madame Gobin die in de Euphrasie Beernaertstraat logies hield voor jongens uit Luik, Antwerpen, Vlissingen die op de hoek van de Zuidstraat school liepen in de "Navigoasjeschole" om er mogelijk een loopbaan van loods op te bouwen .

Een lach en een traan wordt het wanneer ze spiritueel en met een vleugje levenswijsheid haar rijkgevuuld Oostends leven overschouwt. Nu eens gekscherend over die diepgelovige vakantiehuurders uit Mouscron aan wie haar

moeder eens de badstad wilde laten zien. "Je vais vous montrer quelque chose". "Mon Dieu, qu'est que c'est ?" riep de oude man, steunend op zijn wandelstok, plots in de Kortestraat waar de dametjes er losjes bij stonden . . . Maanden later schreef de burgerman "qu'il était enchanté à la petite rue. Ostende c'est bien joli !"

Dan weer mijmert ze en schudt ze ernstig het hoofd hoe het toch allemaal mogelijk is geweest. Plots herinnert ze zich die zeer gemoedelijke vrouwen-dokter Demey uit de Brusselstraat. Zijn recept "ijzerwater" tart alle verbeelding. In een lampetkan gooi je allerlei geroeste ijzerspullen die je wast; eenmaal het water afgegoten, giet je er opnieuw kokend water bovenop.

Het sopje, of wat er moest voor doorgaan, dronk je uit, maar achteraf zat je wel met een stel roestbruine tanden . . .

Ze hoort nu nog de nagalm van 6-, 7-jarige kinderen die in rijen kleine huisjes aan de Leffingestraat temidden schooiers en voddenmannen woonden. "Madame man'k e ki e stuu'tje mé butter én, 't is tuus oltied smout"

Verderop Petit Paris hetzelfde meewarig dreuntje. Op een weide graasde een oud paard of een vuile ezel bij een huifkar. Een moeder met een schooiend kind op de arm completeerde dit armoetafereeltje. Marginalen van toen. Dichter bij huis kwam pastoor Verhaeghe de nood lenigen door aan huis een broodje of een sjaltje, gebreid door de schoolkinderen, te bezorgen.

Tijdens haar urenlange theeconversaties neemt ze me mee op excursie doorheen Oostende waarbij ik me telkens realiseer hoe klein die grote Koningin der Badsteden tenslotte maar was.

Plots ben je niet meer in haar knusse, kraaknette salonnetje, maar sta je als het ware zelf voor de ijspuit op de hoek van de Euphrasie Beernaertstraat en de Stokholmstraat. Vanop een lange kar hoor je de blokken ijs in een glijbaan dof neerploffen in de kelder waar ze met ijzeren tangen gestapeld worden. Je ziet slager Tratsaert en de brouwers om ijs komen. Als de tang het ijs vastkneep, vlogen stukjes wild in het rond; kinderen likten de blokjes terwijl ze die van de ene in de andere hand gooiden of . . . kwamen om klontjes ijs dat hun moeder op het hoofd van een stervende legde. Iets wat haar zus Marcelinne en haar pa's broer, Gerard Valcke, heeft gedaan.

Je stapt mee op met de dagjesmensen van de train de plaisir in de Kapellestraat. Met vlaggetjes wuivend en zingend achter hun eigen orkest aan, zorgden ze voor wat toeristische inbreng en animatie wanneer ze ondermeer in Lebons Bazar de Coquillages snuisterijen kochten . . .

Of je voelt haar de twee handvatten van één van de vele in groen geschilderde "fontein" die overal in de stad stonden, naar beneden drukken. Zo ondermeer op de hoek van de E. Beernaertstraat en de Aartshertoginnestraat. Met een juk en twee emmers trok ze om water waarmee de was, maar ook de groente thuis, gewassen werd. Als het linnen te vuil was, ging moeder naar het derde dok, waar soms een twintigtal vrouwen, borstel met bruine zeep in de hand, de was afschuurden en spoelden. Wanneer

echter het dokwater te vuil was, moest er thuis verder afgekookt en gewassen worden.

Boulevard Roger . . . Een stille straat waar de tram nooit later dan 8 uur 's avonds voorbijreed. Werklui liepen met stok en schopje langs de gleuven van de tramrails om het vuil daarna in een kruiwagen te gooien.

Voddenkooplui uit Stene, handelaars in lorren, behendig met een koperen haak, hielden steeds hun vinger op de cijfers wanneer ze voor 10 kg. lompen 1 cluyte gaven. Vanop een kar getrokken door een paard rieden ze soms de deuren open "Slunsen en bènen, zoek ze maor uut, olle oeken en kanten uut, zoek ze maor uut!". Sjofele vuilniszoekers, keerden met de haak de ijzeren emmers onderste boven op zoek, naar eten voor hun dieren, dat ze echter aan een volgende straathoek zelf opaten . . .

Vóór het huis nr. 45 zat Juliana met haar broers en zussen te spelen op de stoep. Ze hadden een cent gekregen en met de gekochte snoep op een stok mochten ze niet roeren.

Er was wel een ongewone drukte binnen in huis, maar dat vroedvrouw Maria Deruytter aan het werk was kon ze niet vermoeden, zelfs niet toen haar vader, die van het politiebureau in de Rue de Paris thuis kwam, haar toeriep "wa ze ier nu binnensmieten".

Na 32 jaar had Maria Borrey haar 12e kind ter wereld gebracht, allemaal thuis, want "om de 18 maand stond er een op stapel". De vroedvrouwen deden hun opperbeste best. Het waren gediplomeerde meisjes uit Brugge die, wanneer er verwickelingen waren, de dokter erbij haalden.

Carolus had ook wel eens meegeholpen bij een "hard accouchement".

Dé primus van Oostende was echter Agnes Mollet. Niettemin kon ook zij niet verhelpen dat lijkbidder Callemeyn regelmatig naar het kerkhof trok met een klein kistje onder de arm. "né, ze zien weg met een sigarenkistje" klonk het in de straat. Juliana heeft het ook nog gedaan en kreeg 1 F om in de koets van Callemeyn het kistje te willen dragen . . .

Toen de min aankwam, had moeder een pintje bier gedronken om melk te maken, waarna men "tepel trok". De 1e melk zoog de vroedvrouw en spuwde die uit. Veel pasgeborenen konden hun eerste voeding niet verteren, wat hen vaak fataal werd. Met omzichtigheid werd een eetlepel gerst gemengd met een kannetje water, daarna gekookt en doorgestoken door een vodge. Na 14 dagen werd wat melk bijgevoegd en met suiker gekookt. Dit licht verteerbaar papje heeft veel zieltjes het leven gered.

Moeder Maria Silvia Borrey was een bewonderenswaardige vrouw. Eenvoudig, diepgelovig en een harde werkster als ze was, heeft ze steeds het beste van zichzelf gegeven. Hoe vaak heeft ze niet het warme steentje uit de oven gehaald om het, gehuld in een handdoek, in bed te stoppen om nadien haar kinderen toe te dekken met vaders warme overjas. Nooit was iets voor haar kinderen haar teveel. Toen Juliette, op aandringen van haar vriendinnetjes zich wilde inschrijven in het muziekconservatorium stemde moeder onmiddellijk toe. Wat beiden echter niet wisten, was het taalregime. Professor Vander Aa, die notenleer gaf, stelde haar in haar verwach-

tingen vlug teleur. "Qu'est ce que c'est la musique ?" "La musique est un art, destiné à plaire et un combinaison des sons". Hoe vaak heeft ze, samen met haar vriendin Lydie Gesquière, dit saaie refrein opgedreund in de afspanning van Ghesquière, langs de Torhoutse Steenweg. Het cafeetje bood met een bolletra en een liggende wip wat distractie aan boeren die er karren kwamen stallen.

Net zoals de meeste vrouwen van haar stand was Maria's werk een welgekomen aanvulling bij vaders maandloon. Ze streek de was voor het Hotel d' Ostende. De gebroedeerde onderrokjes werden netjes in een mand gelegd en samen met haar kinderen liep ze tot aan de zeedijk waar haar zus Mathilde Borrey, femme de chambre speelde op en met een harde borstel de zooms afschuurde van de lange kleren die tot op de grond hingen.

Terug op weg naar huis konden haar kinderen, in de weggetjes van het park, niet nalaten onbegrijpend te turen achter tralies naar de betere klasse die een partijtje tennis speelde. Jonge onderwijzeressen uit de stadsscholen, zoals een Mme Platvoet, Mme Prudence en de dames Chevalier en Neuts, distancierden zich van de toeschouwers, terwijl hun leerlingen de eer hadden balletjes te rapen. Maria had weinig tijd of zin er veel aandacht aan te schenken. Waar ze vaker wel eens devoot stilstond, was vóór de Heilige Nood Gods bij het Vagevuur : een gammele kast met een meewarige Onze-Lieve-Heersbeeld erin, wat vazen en bloemen en een prieditieu, vormde een ingetogen decor om een kruis te slaan. Oude vrouwtjes gehuld in een kapmantel zetten hun zijden kap op om, geknield op de lange bank, niet gestoord te worden. Al wie in nood was, kwam er bidden en met Kerstmis kwam een vrouw van de Kaaie liedjes zingen. Haar 98 jarige dochter doet nu nog een ommetje om Onze-Here een goeiedag te zeggen, bij dit stille veronachtzame relict van de Oude Kerk.

Carolus Valcke was politiemann op 't Hazegrass en daar moest je van wanten weten. In deze kazernebuurt werd vaak gevochten om een meisje. Vlaamse en Waalse miliciens vochten in danstenten zoals bij Boelings, een flink robbertje onder elkaar uit. Pa had zijn hond Jeck steeds bij zich en regelmatig hing die aan de broeken van hen die te diep in het glas hadden gekeken. Vooral wanneer marineschepen op bezoek kwamen, vlogen herrienschoppers geregeld voor 24 uur de nor in, waar ze op een houten plank konden namijmeren over "ieder stadje, een ander schatje".

Tijdens de nachtrondes, waarbij ze telkens met twee patrouilleerden, moesten ze op geregelde tijdstippen op de hoek van de straat zich presenteren bij de commissaris, die een stempel op hun politieboekje sloeg. Die wist ook wel dat, "als ze 't gat schoon hadden", ze vlug een pintje pakten, bij Brouwer Jean, bijgenaamd "Poanelaptje", in plaats van een aantal tèrlingen te doen.

Niet alle herbergen hadden slechte naam. Politie, "de mannen van den iezeweg" of sergeanten, vertoefden vaak in „'t Vierschiptje" bij Pietje Kerckhove. 1 pint kostte er een kluute aan de tafels met marmeren tabletten. 't Hazegrass en de Viertorre maakten deel uit van een en dezelfde toernee. Zo kon het gebeuren dat Charles mocht optrekken naar de Tir aux Pigeons aan de vuurtoren. Midden de ongerepte duinen werden korven ge-

opend waaruit duiven opvlogen die echter niet lang van hun vrijheid genoten. Het was streng verboden de neergeschoten vogels op te rapen, van daar het politietoezicht. Pa deed alsof zijn neus bloedde wanneer zijn zoon Max 10 of soms 15 duiven, aan een touwtje gerijgd, meebracht naar de Rogierlaan waar het voor één keer kerremesse was. Ma maakte soep en alle acht kregen een halve duif voorgezet.

Toen er "een strieptje mèr" - verhoging - kwam, muteerde Charles naar het politiebureau op de markt. Hoofdcommissaris Tilckens en commissaris Tanghe stonden er op dat zijn schoenen steeds blonken, en al vlug vernam hij van hen waarom dr. Pleyn en dr. Van Wijnendale toch steeds iedere week present waren naast het bureau. Hij was niet weinig verbaasd toen hem uitgelegd werd dat bij hen de lichtekooien "visite passeerden".

Pa was een in door goed mens. Zijn kinderen waren fier toen ze aan zijn hand over de Markt liepen. Ze wisten immers dat, bij den Italiaander, er wat van het romantische crèmekarretje viel. Alle dagen stond hij er in witte jas en als pa hem geen contrevènge had gegeven om te lang op de hoek te staan, kregen zijn kinderen een ijsje. Men beweert dat hij als aller-eerste crème à la glace in Oostende heeft ingevoerd

Wanneer vader om 5 uur op het stadhuis zijn dagtaak beëindigd had, ging hij na het avondeten, een partijtje bollen bij Cabaretier G. Schellynck, Rogierlaan 41. Kaartspel, de liggende wip en de boltra waren een mooie distractie voor de kleine burgerij. Had hij geen zin om nog een sortietje te doen, geen nood . . . zijn kinderen, op pantoffels, liepen met een kan om 2 liter bier van het vat. Een heerlijk biertje van brouwer Cnudde, uit Eernegem. Die verhuurde trouwens het café aan Schellynck .

11 augustus 1900 was voor politieagent Valcke een historische dag. Als het waar is dat eeuwwisselingen steeds iets geheimzinnigs met zich meevoeren, zal een voor Oostendenaars legendarische figuur dit bevestigen.

Sjah Mouzzafar-Ed-Dine in hoogsteigen persoon kwam per speciale trein aan. Artilleristen van de burgerwacht hielden de erewacht en alle beschikbare agenten hadden dienst. Ook vader Valcke die zijn kinderen sterk had aanbevolen een plaatsje op de hoge duinen aan de Avenue de la Reine te bemachtigen. Daar zou de cavalcade, na de Kapellestraat, Grote Markt, Weststraat en de rue Royale op zijn mooiste zijn.

De afgeladen spanning zorgde ervoor dat de kinderen ettelijke keren buiteland in het warme zand naar beneden rolden. Even achter de duinen was daar nog grasland waar koeien tot aan de Kimmelbergstraat liepen. Geen enkele Oostendenaar was thuis gebleven; zoiets had men nog nooit gezien.

Aan masten wapperden Perzische vlaggen, een triomfboog stond opgetimmerd vooraan in de Kapellestraat, de nationale driekleur hing aan menig huis . . . Om de honderd meter was politie en grenadiers en gendarmes per fiets hadden de opdracht gekregen die triomfantelijke optocht rimpelloos te laten verlopen.

En opeens . . . in de verte, hoeftgetrappel van paarden, die reeds enige tijd in de Noorse stallingen verbleven. Joelende, uitgelaten nieuwsgierigen kon-

den hun ogen niet geloven wanneer in open koets de sjah, voorafgegaan door rijkswacht en politie per fiets, begeleid werd door gidsen in gala-uniform. Een tweede rijtuig met burgemeester Pieters en gouverneur Ruzette volgde hem naar zijn residentie waar een volledige verdieping was afgehuurd . . .

Twee jaar later zal Juliette de man-met-astrakanmuts nog aantreffen in de Kapellestraat !

Kindertijd . . . zalige kommerloze tijd, ook bij de Valckes !

Het strange, de foore, Saint-Nicolas zijn herinneringen die je meeneemt zolang je leeft. De kermis lag verspreid over de Grote Markt, de Groentenmarkt en het plein van d'Oede Miene, en was nogal wat anders "dan het rien en rotsen van tegenwoordig".

Meerdere kaartlegsters hokten in kleine tentjes waarvan het opschrift duidelijke taal sprak : "La Bonne Avonture".

Avontuur viel er ook te beleven bij de kooien wilde dieren, of aan een schietkraam of op de „schuutjes". Attracties waren er te zien bij Spitzner, het natuurkundig museum. Aan het kleurrijke uithangbord alleen al, kon je niet voorbijstappen. Een dokter met mes in de hand prikkelde de nieuwsgierigheid van het jonge grut. Met nep-middeltjes die als didactisch moesten doorgaan, zou nu eens alles getoond worden. Roodvonk, geslachtsziekten en andere anatomische rariteiten werden beeldrijk met tekst eronder uitgelegd. En of het zaakje draaide ! Zelfs dokters liepen wel eens over de plankenvloer . . .

De absolute topper was Opitz. Deze uitbater van een salon-carroussel, vlak over de kiosk, vergastte zijn verwend publiek. Alles speelde zich af in een tent waarin een prachtige paardjesmolen rondtoerde op de tonen van een Weense orgel. Dit chique etablissement was zijn salon-naam niet onwaardig. Op een tapijt in koord stonden zitbanken van waarop de jongens serpentine gooiden naar huppelende meisjes wiens ogen gericht waren naar de dansende poppetjes van het muziekinstrument. De laatste week werd zelfs een levend mestvarkentje verloot. Als dan de centen nog niet opwaren, kon je steeds terecht bij een ander attractief gebeuren in het donker : "Het vliegend kind". Een meisje ging gedurende enkele seconden onverklaarbaar de lucht in. Of je kon je te goed doen midden de zwoele oliegeur van Wantels aan 6 olieballen voor 1 kluute. Of aan het kraampje met "nougat-spekken". Of de cirk in 't Bastiaan . . .

Maar Sinterklaas lag niet zover meer af. Blijkbaar wist de gebaarde heilige man heel goed waar de rijken woonden, want enkel hen verraste hij met zijn aanwezigheid. Op den Boulevard was ma's dagwinkeltje en een kleine week vooraf mochten alle kinderen, van wie er regelmatig zijn aankopen deed, om "hun" sinterklaas. Je voelde overigens wel de sfeer in stad. Ondermeer bij Vanherckes in de Kapellestraat was een speelgoedzaak. Daarnaast de patisserie van Plouvier waar de kinderen na school toefden bij het aanschouwen van een levensgrote wassen sint, die almaar statig-traag knikte en op alle kinderverlangens inging, bij een aangeleerd rijmpje.

De ochtend van 6 december maakte het feest compleet. In iedere bord lagen versnaperingen : een sinaasappel, wat speculoos, een engelkoek of suiker. Chocolademelk mocht er die morgen ook eens bij.

Aangezien de meeste huizen geen achteruit hadden, gaven de joelende kinderen steeds, op straat luidruchtig en drukdoend uiting aan hun vreugde. Overlooptje, hoepel, touwtje springen, katje, met 3 of soms 4, katseballen : allemaal kinderspelen die zichzelf en de tijd hebben overleefd.

Wanneer de lange kar met hoge wielen vóór de brouwerij van Van Glabbeke in de Constantinopelstraat stond, duurde het niet lang of menigeen vermaakte zich, schommelend aan de lange uiteinden. Vervaarlijk rolden de biertonnen heen en weer tot de brouwer met zijn zweep in de hand kwam en iedereen het op een lopen zette. Wie hij in zijn ruige handen te pakken had, kreeg een troefelienge van jewelste. In betere dagen mocht je wel bij hem aankloppen om een kopje gist, wanneer moeder pannekoeken bakte.

Een ander geliefd kinderspel was het hinkelen. Juliette beschrijft hoe ze vaak in volle straat al hinkelend een steentje ("kaatje") of houtje volgde, dat ze van het ene vakje naar het volgende schopte. Niet ver van het ouderlijk huis, op de Boulevard woonde Jozef Cornelis. Karren marmer kwamen bij hem binnengereden; die werden dan op maat gezaagd. Tussen het vele afval zochten kinderen het geschikte marmeren hinkelblokje dat snel met een onverwachte beweging over de cijfers gleed.

De straat was werkelijk hét speeldomein bij uitstek. Hoe dikwijls hebben ze niet gespeeld in het gras aan de Perse ?

Terwijl de was bleekte, ravotten ze onder de bomen waar de boltra lag. Wat verderop strekten zich de weiden uit waarin de hospitaalnonnetjes soms de koeien molken. De nu nog bekende Sint Sebastiaangilde was bewoond door Michel Decoster. Iedere dag kwamen mensen na hun werk even oefenen terwijl Prosper Galle, de pijlenraper met grote strohoed op, verwittigde niet verantwoordelijk te zijn mocht een pijl op het linnen terecht komen.

En wanneer dan nog een koninklijke kerk in je buurt wordt opgetrokken, kon je zelfs als meisje niet laten verstopertje te spelen tussen de lage rode muur - fundamente van de sacristie. Wie in kuilen of greppels viel, kon er eigenhandig niet uit en liet zich met een touw ophalen ! ! Meer dan drie jaar heeft het geduurd voor de kerk af was; de metselaars moesten noodgedwongen het werk staken omdat er geen geld genoeg was tot . . . een rijke stierf die zijn fortuin aan de kerk liet. Aannemer van dit neogotisch gebouw was Henri De Gryse; en de eerste die begraven werd, was zijn eigen zoon !

De eerste pastoor was een burgemeesterszoon uit Wervik, Emile Verhaeghe.

Vroeger fungeerde hij in het kerkje tussen de Sint Petersburgstraat en de Westlaan, waar later het Atheneum zou opgetrokken worden.

De eerste suisse was de schoenlapper Charles Bourgeois en hij heeft zijn hele leven waardig het ambt van kerkpolitie vervuld. In zijn grijs jacquet met koperen knoppen gooide hij al wie babbelde aan de kerkdeur.

Van meet af aan kreeg de kerk een royale dimensie, zowel wat het interieur, maar ook wat de belangstelling betrof. Op een keer zat Juliette achter een koninklijke bezoeker die zelden op de eerste rij zat. Men was zo gewoon aan zijn verschijning dat, na de dienst, niemand verwonderd opkeek naar de vorst.

Oostende kan ongetwijfeld terugblikken op een karnavaleske traditie. Het mysterieuze, Ensoriaanse, vaak ondefinieerbare gebeuren zindert nu nog na in Juliettes woorden, wanneer ze me dit volkse gebeuren vertelt.

Weliswaar heeft ze nooit op de met Belgische vlaggen opgetuigde mestkarren gezeten, van waarop haar leeftijdsgenootjes, meestal kinderen van de stadsscholen, bloemen gooiden tijdens een kavalkade. Wel heeft ze in de Kapellestraat tussen maskergroepen heen en weer gerend in slingerdansen met in de hand een busje in witte nikkel dat je in de Bazar voor 25 cent kon kopen en thuis met eau de cologne moest vullen. Besproeid met geuren en beklit met confetti en serpentines stonden ze voor de ijzerwinkel van Valcke waar vanop de stoep iedereen de kinderen van het huis zag figureren in pierrots en pierrettes. Boven in de etalages speelden ze een pantomime met als hoofdfiguur Marie-Antoinette. Ook andere zaken namen deel aan deze concours d'etalage d'enfants, waarbij telkens een jury kwam oordelen.

Ik had nog nooit gehoord van "maschers die schenteventen". Wie op de markt in het burgerlijk café "De Metropole" of ernaast "Het zwart leeuw-tje" zat, kon plots door een bende pleziermakers plagend verrast worden en treiterend zijn "vet" krijgen. "E kiek e ki do, is je vrouwe e kè meugen meekommen dè; jis ter anders nie benauwd van, madame . . ." Tot het eerbare mannetje nog champagne heeft betaald, opdat ze hun mond zouden houden!

Maar eens carnaval voorbij, werd al aan Pasen gedacht . . .

"Gewiede polm zie-en" . . . Moeder Maria had met Palmzondag aan een vissersvrouw voor 5 centiem een takje palm gekocht die ze devoot onder de stulp van een Mariabeeld stak om daarna ingetogen een weegegroetje te bidden.

De vissers die de voorbije week binnengelopen waren en het niet aandurfden met Witte Donderdag uit te varen, zaten in hun "stammenees" terwijl de voetwassing in de Grote Kerke heel wat mensen trok. Iedereen stond op de stoelen te kijken naar het koor, waar 2 lange tafels getooid waren met 12 bruine aarden schotels en 12 koekebrooden. De pastoor sprenkelde een kan gewijd water over de voeten van 12 oude mannetjes van de Petites Soeurs, waarna de medepastoor ze afdroogden. De zusterkens hadden een handdoek mee waarin de oudjes hun brood wikkelden .

Vertel nu maar eens aan een kind dat alle slagerijen op Goede Vrijdag onverbiddelijk dicht waren! Moeder bezocht in de namiddag alle kerken.

Je waande je er in de duistere Middeleeuwen bij het zien van de paars-bedekte kruisbeelden, schaarse kaarslichten en rouwige stilte. Enkel wat voetengschuifel bij een statie van een kruisweg.

Gelukkig voor Juliana is er maar één Goede Vrijdag op een jaar want vasten was boter, noch smout op de boterham, melk noch suiker in de koffie.

Enkel een "gesmeusde" patat met ei en wat vis was het middagmenu waaraan veel gezinnen zich die dag traditioneel hielden . . .

Pa Valcke trok op Paaszaterdag met zijn kinderen naar de omgeving van de koninklijke stallingen, waar Leopold II wel eens galoppeerde. Bergen aarde hadden nog niet het definitieve uitzicht aan de Avenue de la Reine gegeven.

In de winter kwamen hier mensen spitten tot ze op de zwarte derrie stootten waarmee ze 2 emmers vulden. Gratis brandstof! De klokken van Rome waren beierend teruggekeerd. "Mo je zoekt giender nie!" en ondertussen gooide hij suikereitjes in het rond.

Pasen 1899 ligt haar nog zo fris in het geheugen: 1e Communie in de noodkerk aan de Sint Petersburgstraat. Haar zus, Marcelline, deed het toch gewichtiger: in de gloednieuwe St. Jozefskerk, op Pasen 1901, hernieuwde ze, na 2 jaar 'lèring' haar doopselbeloften. Op het Van Maastrichtplein was een aangebouwd kerkzaaltje, waar ieder vrijdag tijdens de lèring de Mechelse catechismus om 9 uur 's morgens werd uitgelegd.

Wie de meeste punten tijdens de overhoring had, zat het best vooraan in de kerk. De laatste week had ze leren netjes op een rij achter elkaar ter communiebank gaan, het geborduurde witte laken netjes opnemen en het heel keurig over haar handen houden.

Om 10 uur was alles voorbij en trok men in groep naar school; nog dromend van die speciale biecht die 14 dagen vooraf werd gehouden. "Om hèel zuver te zien" en "om te zien of ze niëks vergeten hadden" werd finaal in het donkere hoekje alles nog eens overgedaan.

Trots toont Marcelline nu nog het fotootje waarop ze, helemaal in het wit een rol in de hand houdt, die ze van mijnheer pastoor ten eeuwigen dage moest houden. Haar hand omklemt een fijn geborduurd neusdoekje

Niet iedereen was prinsesje die dag. Gelukkig waren "les dames chiques de la paroisse", Madame Devreese en Madame Thomas. Twee eredames van de kerk die 10 kinderen van de stadsschool en nog eens 10 van de zusterschool op eigen kosten in een kleedje staken. Ze behoorden tot de rijksten van de parochie en hadden elk vooraan 2 stoelen, een kniestoel en een zitstoel, met koperen naamplaatje erop van waarop ze iedere dag de mis van acht uur volgden. Soms lag nog een extra tapijtje op de grond voor hen uit. Een koetsier wachtte Madame Thomas bij het buitengaan van de kerk op en bracht haar in zijn koets, doorheen de Rogierlaan naar haar woning in de Van Iseghemlaan.

Na de mis en de vorming om 10 uur was er diner in aanwezigheid van meter en peter die voor die gelegenheid een prachtig fotoalbum gaven aan de communicant. Vanaf nu was het "petretjes" verzamelen. Na het lof was er koffievisite voor tantes, ooms, neven en nichten die gezorgd hadden voor een pièce montée van Van Mullem uit de Kappellestraat; boterkoeken ontbraken evenmin . . .

De "tweede dag" besloot het gebeuren met een dankmis, waar alle kinderen dit keer in zondagspak de Heer dankten om al het moois wat ze meegemaakt hadden.

Oostende kent nu nog zijn paasfoor. Wellicht is dit geen doortrekken van het grote paasevenement van toen, de "tospitaalkerremesse". Veel volk; veel kramen, veel spelen. Het Goederenstation en de werven gaven uiter-aard een volks karakter aan dit oude kwartier. Veel "cabaretiers" woonden in de Iezerwegstraote en zorgden voor een aantrekkelijk programma dat jong en oud op de been bracht. In de "Marchandise" werd gedanst terwijl even verder in de "Cameonage" een volksmuzikant uit het Gat van Kesteloot, een armoesteege aan de sprotfabriek, zijn harmonica opentrok. Er was een wielervedstrijd die onder meer door de Leffingestraat liep en vóór de poort van het Hospitaal vergaten de mensen even de uitzichtloze, zes-daagse werkweek. Aan een hoepel, ingesmeerd met bruine zeep of vet, hingen zakjes geld, worst of ham te wachten op de mastklimming. Zaklopen en ringsteken gebeurde vóór het herenhuis van de commandant van de brandweer, en levende folklore werd opgevoerd op een 5 meter lange balk die met zeep ingesmeerd stond. Wie niet overeind kon blijven tijdens de overtocht, viel op een zeildoek, links in de blomme, rechts in blauwswel.

Of er gelachen werd ! Voor niet lang echter want de grauwe ellende leunde onmiddellijk aan tegen dit vergankelijke amusement. In de Godshuizenstraat woonden veel mensen op 1 kamer en wanneer kinderen het gezin ver-rijk-ten, werd vlug uitgekeken naar wat vrij kwam. Daar woonde geen "professeur d'escrime", "veuve-rentière" of een "officier d'infanterie".

Daar gebruikten mensen een steenput voor 2 gezinnen of huurden voor 32 fr per maand één van de 24 gelijke huizen - rood of grijs - aan Madame Devreese, wiens man een bouwonderneming bezat. De eerste verdieping werd dan nog onderverhuurd. Wellicht hadden de 20 oude mannetjes en 20 oude vrouwtjes het dan nog beter achter de ringmuur van het negentiende eeuwse Hospitaal. Dit humanitair initiatief is er gekomen dank zij de familie Jean die hen een maatschappelijke zekerheid bezorgde die velen uit de sprotgang, even verderop, niet kenden. Iedere week mochten ze een halve dag de straat op om na een familiebezoekje stipt om 5 uur weer thuis te zijn. Meestal zaten ze in de serres van waaruit ze de nonnetjes die de keuken deden, gade sloegen.

Donderdag, een doordeweekse dag . . . snikheet. Haastig rent Juliette van school naar huis want 's middags hebben de stadscholen zoals steeds vrijaf. De rust van de Rogierlaan wordt gebroken door het dokkeren van een ton-

vormige kar waaruit straaltjes water voor verfrissing zorgen. De stadswerkman merkt niet hoe bengels er proestend achter aanlopen.

Wat verderop, op de hoek van de straat, trekt de „uutklienker” met bel in de hand „mensen aan. Ze vernemen dat ”er een goeden broche verloren is” en dat ” . . . er een beloning is te bekommen . . .” Juliette wil zo vlug mogelijk aanbellen op nr 45 want een zee van vrije tijd ligt op haar te wachten. In plaats van met pa mee te wandelen over de duinen naar Strackés museum - hij had haar verteld van op spelden geprikte exotische butterschuiten - mag ze mee op stap met haar grootmoeder Apollonia Faict . . . Haar hand, veilig geborgen onder de kapmantel knijpt in de palm van moeder Ploone wanneer beiden op de Kaoje een witte baard, hoed en wandelstok opmerken. ”jis zot van de koté van de visschers” krijgt ze te horen wanneer ze de vorst nadert. Leopold zit op een leuning tussen de vissers die bezig zijn hun netten te breien. ”Dag menère de keunink”. Hij knikt vriendelijk terug en wenkt naar een politiemans in burger, de latere commissaris van politie, Godefroid . . .

Aan de Engelse kerk gekomen, wil Apollonia haar kleindochter de Berg van Barmhartigheid laten zien. Ze had al wel mensen horen zeggen ”we gaan naar de woeker”, waar vissersvrouwen hun gouden kettingen en ringen verkopen om aan geld te geraken; dit begreep de kleine niet. Bij moeder ging koffie en suiker tot op het eind van de maand niet op de plak.

Een stadsbediende schatte van 8 tot 5 uur, schoenen, speelgoed of een ketting met kapittelstok, gaf een briefje en daarna het geld aan visserinnen wiens man vijf of zes dagen om sprot of haring waren. Terwijl die in d’Oede Mine tot over zijn knieën in de zilveren sprot stonden, en daarna bij Sarah van Swansels nog wat bleef plakken, kocht zijn vrouw met het gewonnen geld haar pand terug.

Juliette kon haar ogen niet geloven toen een rijke man zijn bijoux en zijn étui à cigares verpandde, wellicht om in de salle de jeux voor grof geld te spelen . . .

Eigenlijk was Apollonia er die middag op uit getrokken om heel andere redenen dan haar kleinkind welwillend een uitstapje te gunnen. Zowat iedereen kende Frans Borrey’s vrouw vanuit de Werfstraat. Niet dat de Blekken als sloopstimmerman schatten verdiende . . . Edelmoedigheid tref je ook op onverwachte plaatsen aan. Schooide ze niet bij de rijken, dan kocht ze bij Vermeulens in de Euphrasie Beernaertstraat stenen pijpjes, zwarte rolletjes „chique tubak” en snoep om dit alles af te geven bij de Petites Soeurs des Pauvres in de Christinastraat. Juliette ging met 2 nonnetjes die zopas door de grote ingangspoort binnenkwamen, mee om kleine mensen even gelukkig te maken.

Zomer. Oostende baadt in zijn heerlijkst seizoen. De la jouyeux plage d’Ostende is een graaggekochte ansichtkaart die in vele Belgische brievenbussen belandt Niet iedereen is met vakantie aan het strand. Enkele uren nadat de boeren uit Oudenburg, Zandvoorde, de Conterdam en Leffinge hun

wytewagens en gespan achtergelaten hebben in één of andere afspanning, trekt moeder Valcke naar de botermarkt.

De Breemersch die in Oudenburg een grote hoeve uitbaten, zijn al aan huis geweest in het 3 meter brede Limbertstraatje (Lijnbaanstraat) waar ma's zuster, Anna Faict, een winkeltje van boter en eieren openhoudt.

Na de thuisbezorging van hun landelijke waar wordt de rest op de markt geëtaled. Stadslui kunnen er 13 eieren kopen voor 1 frank.

Gekleed in een blauwe schabbe, een rode neusdoek en een Limburgse zwarte pettemuts op, ziet Breemersch toe hoe Maria Borrey altijd eerst het ronde plakje dat boven op het kilootje boter ligt, proeft. Charlotte, zijn vrouw die een blauwe schort met stropjes draagt, wikkelt het lange stuk in wit papier en bergt het aangeboden geld weg in één van haar 2 zakken. Terwij de "luxemarkt", verder gaat, is hier om 9 uur alles afgelopen. Wat later houden de paarden halt in de Rogierlaan waar 50 kg aardappelen, onder de trap op een oud stuk tapijt verdwijnen. De smoutpot die leeg was, wordt meteen meegegeven tot een volgende keer . . .

Marcelline en haar zuster realiseerden zich toen niet hoe lang moeder reeds in de weer was, toen ze op dit uur aanstalten maakten om langs de vloedlijn tot aan Mariakerke, "boare te sprieng" of schelpen te zoeken. Fier gelijk een kind dat voor het eerst met geld in de hand boodschappen mag doen, kochten ze die morgen aan de kleurrijke bloemenstandjes hun kinderdromen. "Venez acheter très bon marché, ma boutique est ouverte" klonk het vóór de tentjes in lijnwaad die rijke toeristen hadden afgehuurd bij de "zandwaker". Met kleine poignéés werd niet altijd met gesloten kinderhand zantjes, miniatuurtjes, zichtkaarten en niet zelden papieren bloemen opgekocht. Even verder op de dijk, aan een houten trap stond Miète Koekuut in witte schort. Ze was die morgen al vroeg vanuit haar klein huisje in het Portje van Hoerah door den Hof getrokken. Met een plateau waarop spekken en mastellekoeken lagen, trachtte ze aan die zo broodnodige kost te geraken, in de omgeving van een groot kraam waar wit-rood gestreepte badpakken, gewikkeld in een handdoek, verhuurd werden.

Directeur van de bains Bonnel, controleerde die dag extra de badkarretjes die af en aan rolden.

Boze baders hadden er hem attent op gemaakt dat bengels niet zelden vanop het grote karrewiel door het venstertje kropen en het kluutje drinkgeld mee-grabbelden tot ongenoegen van het vrouwtje dat de cabine moest kuisen. De natte pakken nam ze in een zak mee naar de Warsoviestraat, om gewassen en aan een lijn gedroogd te worden.

Op hun terugweg naar huis maakten de zusjes nog een ommetje naar de Kaaistraat, bij bakker Pierloot, die als geen ander de specialiteit bezat "keggen" of zeebeschuiten te bakken. Sommige vissers namen ze mee naar zee en wanneer ze binnenliepen brachten ze die terug, dubbel zo goed.

Van moeder hadden Marcelinne en Juliette een half kluutje gekregen om 5 kleine beschuitjes die op zee gehard waren, mee te brengen . . .

De Ooststraat lag niet veraf en als kind kon je niet aan de verleiding weerstaan om vóór Louisetjes spekkewinkeltje te staan. Heel de stad, vooral over de middag, ging er om haar nieuwbakken spekken, onder andere om "oude wuivers".

Ze was net begonnen met bruine suiker te koken in een pan. Eenmaal het bries, gooide ze de brij op een met boter ingesmeerd marmeren blad en hield het zaakje kokende chaud, met plankje en mes samen tot het afkoelde. Toen rolde ze, nam een schaar en zette tenslotte haar duim in, wat doorging voor koffiespekken.

In een houten doosje, met een ruitje erop lagen ook nog "vlèsjes", "muulemakers" en "kalieshout", maar Marcelinne verkoos moeder te verrassen met "muzetjes".

De misthoorn voorspelt niet veel goeds op deze vroegdonkere winterse dag. De lantaarnopsteker kruipt reeds om vijf uur op zijn ladder om het kettinkje neer te halen. Dokter Snoeck, die over Valckes deur woont, heeft al vaak anderhalve frank visite kunnen opstrijken want voor dit ongezonde, miezerige rotweer zijn slechts zeebonken en plankenschroevers ongevoelig.

Apotheker Limbor aan de Place Leopold heeft ook de handen vol want thuis is het een ziekenhuis. Gelukkig dat moeder een IJslandvaarder kent, die gemakkelijk aan levertraan geraakt. Uit kabeljauw werd lever getrokken, gekookt op zee en eenmaal koud geworden, perst men de brij door een vodje. De traan werd wel eens doorverkocht aan apothekers.

Ook kocht ze haar vis op de vissemarkt vanwaar ze 4 of 5 sloepoesters meebracht. De huisdokter had steeds volgehouden dat die kracht gaven aan opgroeiende kinderen en thuis werden prompt de gewassen schalen met de punt van een mes en het klopje van de hamer er tegenaan, opengebroken.

Warmte vond moeder rijker dan om het even wat. Aan de overkant van de straat kocht ze bij de glas- en verhandel Ouvry telkens 3 liter petrol voor haar kachel en lampes-belge. Zijn concurrent in de Werfstraat, Remaut, van wie gezegd werd dat hij de eerste was die het goedje in Oostende binnenbracht, liep door de straten met een wagentje met een ton erop, terwijl de mensen op het seintje van een bel, uit hun deur kwamen.

Dicht bij de buzestove had Maria een houten kuip met warm water gezet opdat haar zieke kinderen die koortsig-bezweet in lange hemden sliepen, zich even konden verfrissen. De alkoof waarin ze lagen, stond precies op de plaats waar de schouw van de geburen langs liep. Van bezorgdheid gesproken! Treurend om hun schoolkameraadjes die nu al "5 dagen schaverdienen tussen de kwèkhaontjes" zaten de kinderen en pa, ook gekweld door lendenpijn, aan tafel terwijl moeder een boterham in "perretjes" sneed. Ze hadden toch nog de moed om het reepje brood in het zacht gekookt eitje te stoppen. De bruine suiker, konfituur of peresiroop was voor vandaag niet. "Geen kruus op tafel, 't zien der al genoeg" merkte Maria vermanend op. Het lange mandje, gevuld met vijgen, bleef ook niet on-

aangeroerd want 's winters was dit toch veel lekkerder dan je korsten die je van 's middags moest opeten.

"Teerbemide ouders . . ." Hoe vaak heeft Juliette de laatste week vóór Kerstmis, op school, dit niet moeten lezen en herlezen? Voorheen had de juf zelf de brieven meebracht en ze stond er op dat de handjes héél proper waren, dat ze een nieuwe pen moesten kopen en dat het stenen inkt-potje extra uitgeveegd was om niet met vette inkt te krassen . . .

Een vlek, een schuin potloodstreepje of een ezeloor heeft menig traantje doen rollen alvorens de smetteloze nieuwjaarsbrief bij het licht van een lampe-belge kaarsrecht werd voorgelezen.

Uit haar kast tovert ze hààr nieuwjaarsepistel dat ze 90 jaar geleden zo diepgemeend en ritmisch afdreunde terwijl moeder een traan wegpinkte en vader er - zoals steeds - ernstig bijzat. Ik mag even aan het satijnen strikje trekken en een boekee veelkleurige bloemen spat uiteen.

Terwijl de zes kinderen de oranjeschilletjes en rozijnen van het koekebrood aan het afpeuteren waren, ging de bel. "Mit de wins van 't joar en ol wat da je aangenaam mag zien" Melkboerinne Liza die over het kerkhof aan de Nieuwpoortse Steenweg een boerderijtje had en die van ma iedere dag de broodkorstjes en aardappelschillen kreeg, stond met de hond en kar voor de deur met haar nieuwjaar.

Veel tijd hadden ze niet want Maria moest nog vlug een paar komèsjes doen op de Boulevard. Bakker Vyvey die in een kelderwinkeltje flink verkocht, moest dit keer het "niet op de boek zetten" want pa's wedde was binnen. Met haar nieuwjaar onder de arm, een warm koekebrood, riep ze nog " 'k Moe je gèn flienke zeune wenschen hé . . ." Bij Goegebeurs, de epicerie, was het weerom handjes drukken. Het gratis pak chocolade zou wel thuis in melk zijn bestemming vinden. De grote poort van kippe-marchand Devrecker stond wagewijd open. Geslachte kippen en konijnen lagen in pakjes stro om met de Tilbury verzonden te worden. Ze had echt geen tijd om binnen te lopen want in de Babylonestraat zaten er twee ongeduldig te wachten . . .

Over de brandweerkazerne, vroeger 't gevang, stond een wit huis waarin tante Sidonie en nonkel Jules Van Cuyck, broer van Clementina, kinderloos hun eerste dag van het nieuwe jaar inzetten zoals een ander. Brigadier van de pompiers, Dorchain, had net het straatje overgelopen om de hand te schudden of 6 joelende Valckes vlogen hen om de hals. Timmerman Schepens en mattenvlechter "Keuningje" zagen het ontroerend tafereeltje vanuit hun deur maar al vlug ging een ander deur dicht want de in zichzelfgekeerde Van Cuycks leefden niet op straat. Slechts als de stoombrandspuit met paard en kar rinkelend uitrukke, keken ze even aan het raam.

Binnenin zag je onmiddellijk dat hier een telg woonde uit een begaafde schildersfamilie. Nauwelijks was het behang aan de muren zichtbaar; het ene tableautje naast het andere vertoonde volkstypes en stillevens.

"Hoekevulling" zei moeder steeds. Bij de dood van Jules werd alles aan het venster te koop gesteld! Maar de kunstwerkjes intrigeerden blijkbaar

de opgewonden kinderen niet. Alle ogen waren gericht op een sigarenkistje dat een muzikje speelde bij het opengaan. Voor ieder lag een half kluutje in. "Zie da je je besten doet op schole; O je den èrsten nie ziet, moe je nie mi kommen..." Een voorwaarde waarmee iedereen overtuigend instemde alvorens het muntje te krijgen.

Vanuit haar flat met een riant uitzicht op het Wapenplein, zie ik een groepje scholieren de Grote Markt oversteken op weg naar de stadsbibliotheek met een boekenpakket onder de arm. Plots herinnert mijn gastvrouw zich het politiek incidentje dat zich nu zowat 80 jaar geleden op het Stadhuis afspeelde.

Ma had daar dochters bij de nonnen laten school lopen maar heel vlug wist men op het Stadhuis dat politiemans Valcke die om den brode "Bolletjesblauw" was, zich misrekend had. Hij werd prompt door commissaris Tilckens de volgende dag voor de keuze gesteld: ofwel zijn dienst kwijt, ofwel naar de "mamselle-school". Hij koos het zekere voor het onzekere en al vlug maakten Marcelline en Juliette kennis met het gebouw dat nu nog in de Ieperstraat oersterk overeind staat.

Ze ziet nog de entr e van de 2 huizen van de conciërge en die van directrice Vercruysse, waarlangs ze zelden binnen mocht.

Ze beschrijft de heerlijke geur van de soupe scolaire die na de recreatie in de gymnastiekzaal werd opgediend enkel aan de arme leerlingen. Die stormden op de grote, geschraagde tafel af, waarop grote soepkommen met stukken brood ernaast, de hongerigen spijzigden.

De Ecole M nag re, ernaast die de soep afleverde, was de ideale leerschool voor het kleine Oostendse volk dat later in de burgerijmiddens zou dienen tegen 5 F per maand, kost inbegrepen. Je zag er meisjes die groenten schoonmaakten en aardappelen wassen; ernaast onder het waakzaam oog van juffrouw Demoor, leerde men het bed opmaken, naaien, wassen met de hand, strijken...

Je mocht 3 of 4 stukken stof meebrengen om een jurkje te leren maken dat op het eind van het schooljaar dan in de expositie werd tentoongesteld.

Of je kreeg van de juf een pak sjette om wat te breien. "t Kwielsel liep uyt je moend van gepiendheid om een steke te laten vallen."

Op het eindejaarsgebeuren mocht ma Borrey, fier als een ander, op haar dochters neerblikken, omdat ze de '1e prijs van regelmatig schoolbijwonen' in ontvangst mochten nemen.

Wanneer het winterde, kregen de arme kinderen klakkers met sokken erin uitgedeeld. Iedere klas ging naar een winkel waar het passende paar werd uitgereikt; namen werden minutieus op de lijst gezet, die dan aan de schooldirectie overhandigd werd. Of bakkers moesten een aantal lange broden bakken die eveneens aan de meest hulpbehoevenden op school werden verdeeld. De twee zussen begrepen toen nog niet waarom zij niks kregen!!

Ze hadden zo graag ook met iets naar huis gerend . . .

Een andere "discriminerende" ervaring was, dat wanneer een bekende Oost-endse figuur overleed - een schepen, politiecommissaris, directeur van de belastingen-, er door verscheidene bakkers in alle stadsscholen een gratis brooduitdeling onder de armsten gehouden werd . . . Allè, go gieder e kè uut de rang, je zie gieder rieke genoeg". Het zou hen nog lang bijblijven.

Democratisch was het onderwijs toen in geen geval. Waar men niet hals-reikte om brood of soep, was op de Groentenmarkt in de Ecole Communale de la Haute Société. Directrice Mezure had er toezicht over kinderen van dokters of andere gepriviligeerden. Of ook nog bij de les demoiselles Gillard in de "rue de Royalestraat", een privéschool waar heel rijke lui hun kinderen toevertrouwden aan 2 dames.

22 februari 1901. In zijn achterkamertje op de Rogierlaan voelt Carolus Fredericus Valcke het leven stilaan aan hem ontsnappen. Zijn kleinkinderen Marcelline en Juliette weten dat de 85 jarige de avond niet haalt. Nog een laatste zwak verzet en alles is voorbij . . .

De dag erop komt décorateur Piers de dodenkamer inrichten. Een zwart met zilver bestikt laken met franjes verhoogt de rouwstemming in de gang. Al vlug verneemt de straat het nieuws, want de met zwart behangen voordeur loopt de doodsbriefen voor.

Twee nonnetjes van het Dispensaire trekken de deur achter zich dicht nadat hen kleren, een handdoek en wat zeep met weinig woorden werd aangereikt. Piëteitsvol gaan ze aan het werk teneinde de overledenen "heel proper naar God te laten gaan". Voor de kinderen tikken angstig de lange minuten verder tot ze hun grootvader in een voor hen ongewone houding schoorvoetend mogen aanschouwen. Geschoren, roerloos, een zwart strikje aan de paternoster om de gevouwen handen. De meisjes begrijpen het gedempt verdriet niet . . .

Drie priesters, de suisse en de miskorale brengen de rouwende familie een bezoek. Na het rouwgebed wordt het lijk met wijwater besprenkeld en de kisting onttrekt een beeld voor eeuwig . . .

Twee trage doodsklokken kondigen de mis van tien uur aan. Stoetsgewijs wandelt de Suisse, gevolgd door een jongen met wierrookvat in de hand en een kruisdrager naar de nabije kerk. Vanop de stoep kijkt de zwijgende straat toe hoe de priesters vlot Latijn reciteren. Er wordt zelfs gepreveld dat het uitgerekend de Gillis uit de Madridstraat, de meest gerenomeerde koetsiers van de stad, zijn die de vrouwen in een voiture tot aan de kerk brengen.

Het standenbesef werd toen goed weerspiegeld in de manier van begraven. Wie "geblauwd" werd uit het hospitaal, zag zelden een kerk. "Hij ging van de wereld gelijk een hond van zijn stront" werd vaak gezegd. Om 8 uur deed slechts één priester een gewone dienst, maar een uurtje later was het met twee priesters al tweede klasse. Carolus echter werd om 10 uur

begraven. Overal lagen zwarte tapijten, in het koor hingen zwarte doeken met zilveren franjes en de meeste kerkgangers lieten niet na rouwkleren te dragen.

Pastoor Verhaeghe leidde de rouwdienst, bijgestaan door 2 onderpastoors Rooryck en Bousson. Na de mis voerde Gillis de familie tot aan het kerkhof dat toen omzoomd was door grachten. Begrafenisondernemer Callemeyn had bijzonder uitgekeken "of het geen regenput was . . ."

Tenslotte werden de familiebanden nauwer aangehaald in het cafeetje waar koffie met "koekestuuten" werd opgediend.

Juliette en Macelinne bleven niet het kind dat 's avonds met zijn voeten op het verhoogje rondom de gloedrode kachelpot zat te luisteren naar bonpapa. De stove brandde stilletjes en het gaatje in het ronde dekseltje liet vlammetjes dansen op het plafond. Wat zaten ze te beven toen er verteld werd van Bakelandt of Jan Cartouche of Bulteboelefong ! Ze kropen soms onder tafel en benauwd weenden ze of durfden niet naar bed.

Het stoofje waarop in de winterse maanden schuimend bier als stroop warm werd gehouden, bleef; moeder Valcke bleef de kousen zelf breien, wassen en strijken voor de mensen. Nog steeds sloeg ze haar babbeltje aan het kerkportaal na het lof. Iedere dag in de meimaand ging ze naar de 1e mis om 6 uur, bidden tot Onze-Lieve-Vrouw . . . "opdat er geen slechte jongens naar haar dochter zouden komen . . ." Dan naar de zevenuren mis voor haar zoon Max die voor het eerst uit varen ging met een Duits schip, de "Engelfingel". Tenslotte om 8 uur voor heel haar gezin .

Maar . . . op een dag begon een sprookje, zoals zo vele sprookjes beginnen. "Dag madame, dag menère" - "Wo voren kom je gie? - "Ist voor te vrijen of een huwelijk aan te goan? - "T is goed, je mag e kè goan wandelen".

Moeder wist wel dat haar mooie achttienjarige dochters succes hadden.

Hoe vaak hadden ze na het zomers concert op de markt te horen gekregen: "Je vais vous conduire à la maison" Al vlug kreeg mevrouw Valcke in het kerkportaal te horen: "Proficiat, madame, k'en goort da je dochter in kennis is; é je ol e kè geïnformeerd?"

Zo had op een morgen iemand Juliette een romantisch zichtkaartje gestuurd met Un bonjour d'Ostende erop. Nog dezelfde dag viel er een une pensée d'Ostende in de gang, en 's avonds raapte de verlofgangster uit Moeskroen, nog twee "baisers et souvenirs d'Ostende" op. "Oh! Ce n'est pas un garçon convenable! riep ze uit.

De meeste meisjes gingen vaak in dergelijke amoureuze omstandigheden naar "Clemme", de waarzegster die boven een kaaswinkeltje op de Groentenmarkt de kaarten schudde.

Sommigen dropen af toen ze te horen kregen "dat èn was om te dreggen".

Dat het bij moeder Maria Sylvia menens was, getuigen de vele zondagmiddagen die ze met haar man en haar opgroeiende kinderen doorbracht.

Bij Jet in "De Pulle", Ooststraat, waar moeders vriendin en uitbaatster Juliette Farazijn steeds zat te kaarten en diens man met "baviaans van pinten" kwam aandraven. De kinderen mochten even nippen, nadat ze plezierig het schuim hadden weggeblazen.

Juliette dankt trouwens haar voornaam aan die instelling want grootouders en nichten en neven bleven niet onuitputtelijk wanneer voor een zoveelste keer moest uitgekeken worden wie als doopmeter zou fungeren . . .

In de Weststraat vertoefden ze meestal in " 't Kuipertje " of bij Vanberckmoes, nu Crèmerie Georges, waar netter volk zat, een "stoage ogter". De stadsmusici gingen er vaak om een glaasje pure jenever.

Veel kinderen zagen ze niet graag binnenlopen want die namen de plaats in van het vaste cliënteel. Eigenlijk was de vrouw niet op haar plaats in een café vond vader Charles.

In de winter hadden de Valckes een abonnement op het theater in de Weststraat. Elke zondag, vanop "den uul" zagen ze een zestal amateurverenigingen mekaar bekampen. "Hoop in de toekomst", "Onder Ons", "Door strijd tot zege", "Nut en vermaak" en "Vanneste Genootschap" waren de Oostendse sociëteiten, maar het was Mechelen dat met de overwinning wegliep. Van de gespeelde stukken heeft ze nog onthouden : "Le déserteur", "De 2 wezen", "De 2 straatjongens" en "De orgeldraaister".

Een ander aangenaam tijdverdrijf speelde zich af in de St. Georges, het lokaal van Végé-toneel, waar eveneens toneel op de planken werd gebracht, maar waar achteraf iedereen de dansvloer op kon. Danssuksesjes van toen waren de ritmische Quadrille en de vinnige Lancier waarbij het meisje steeds werd opgevangen door haar partenère. "Bloot tot in je leen" voegt ze er deugddoend aan toe . . .

's Zomers pleisterden de 18-jarige verliefden in de Scala. Op een tweetal huizen van Den Helder in de Christinaramp werd 2 maanden, ieder dag, een Oostendse revue zonder weerga opgevoerd. In een spetterende Revue de Paris vonden duizenden Oostendenaars om half negen 's avonds hun eigen stad terug in franstalige sketsches die toestanden en personen hekelden. In een magnifieke, grootse zaal had je de keuze tussen de promenade (0,5 F), de fauteuils (1,5 F) en de wat chiekere loges om van daaruit de beroemde commère Esther Deltemps en haar illustere compère een stationtafereeltje te zien opvoeren.

Een treindecor en een persoon met valies aan de hand suggereert onmiddellijk wat de Oostendenaars al lang weten : er wordt wel eens een loopje genomen met de uren. De chef de gare d'Ostende wordt met volgende pittige dialoog in zijn hemd gezet. "Votre train est toujours en retard" - "Quand on me demande à moi, chef de gare, je suis muet comme un linard, non de chien, je n'en sais rien, je ne suis pas mecanicien !"

Soms honderd figuranten schraagden de danser-acteur Mayol in een typisch Parijs nummertje.

Juliette en haar verloofde Tuur zaten die dag op de eerste rij.

Doorheen een gevoileerd gordijn zat een mooi meisje, uiteraard niet te zwaar aangekleed, in bed. De schuchtere jongen vond het niet om aan te zien en wilde opstappen . . .

"Je suis Mayol, la petite folle, des grands music-hall's; je chante la romance avec chic et élégance . . ."

Om 70 jaar later zoiets vlot memorerend te kunnen zingen, kan het niet anders of dergelijke evenementen van Oostendes toeristische kalender moeten prent geslagen hebben . . .

De zomerconcerten op de markt waren een traditioneel rendez-vous voor al wie een lief had. Na wat doelloos rondslechteren rond de kiosk, tussen het volk, liepen de zussen door de Vlaanderenstraat tot op de Zeedijk. Er zijn jammer genoeg geen Osbornes, Continentals, Beau Rivages of Splendids meer, zucht ze. Door het open venster zagen ze een klasse van mensen waarvan ze slechts ver konden dromen: ". . . ol geparèrd met hunder chiekste bijoux an . . ." En dan het Kursaal! Enig orgelpunt in de galerij van bouwwerken die Oostende zo'n faam bezorgden. Halte voor een spektakel dat zelfs de wandelende melomaan verwende. Gratis genoten ze mee van wat de open deuren lieten zien. Op een verhoog zat het versterkt kursaalorkest, 150 man, vóór een majestueus orgeldecor, geleid door de chef d'orchestre Rinskopf. Nachtegalen zoals de 18-jarige Oostendse Claeys hadden geen begeleidende versterking nodig om buiten gehoord te worden.

De barokke kroonluchters en de 4 harpen stoffeerden de briljant uitvoering van de 8 ste symfonie van Beethoven, gedirigeerd door een geniale Richard Strauss wiens internationale faam die van het kursaal verhoogde. Einddoel op die septemberavond 1906 was het vierkanten Paviljoentje.

De uitspringende zeedijk was er naar gevormd. Tijdens de dag ging het er niet zo verliefd aan toe. Oude mannetjes zaten op de banken een stenen pijpje te roken, moeders breiden sokken met vóór hen kinderen die veilig in het zand speelden. Maar 's avonds lag het enigzins verlaten bij.

Vrijende paartjes allemaal braafjes naast elkaar, staarden romantisch naar het klotsen van de zee of wisselden gedempt een romance met elkaar uit.

17 oktober 1911 . . .

"Nous soussigné, Officier de l'Etat-Civil, certifions que ce jourd'hui ont contracté mariage devant nous".

Hoeveel genaamde akten van burgerlijke stand hebben mensen niet voor het leven verenigd?

Zoals Arthur Franciscus Viane, zoon van Petrus en Justina Rosalia Blondé met Juliana Emiliana Valcke.

Met 2 landaus van koetsier Gillis uit de Madridstraat reed het feestelijk gezelschap om halftien naar het stadhuis op de markt. Een bode, getooid

met een ketting om de hals, telde de aanwezigen en zette de stoelen.

Burgemeester Pieters gaf een voorstelling des levens waarbij de kinderrijkdom het centrale thema was. Ouders, gehuwden en getuigen tekenden daarop het boek.

Pastoor Verhaeghe wachtte ondertussen ongeduldig om stipt om tien uur het kerkelijk huwelijk in te zegenen. Hij had weliswaar de dag ervoor op de pastorie papieren bewijs van biecht en kommunie ontvangen, maar hij was er maar gerust in toen hij de koetsier zijn twee paarden zag intomen. De dienst vond plaats in de hoofdbeuk, want wie al om 7 uur of 8 uur trouwde, nam plaats opzij, vóór het O.L. Vrouwebeeld.

Ambtelijk besloot de pastoor het kerkelijk gebeuren met het op zijn beurt invullen van het huwelijksboekje :

”In ecclesia St. Josephi” ”matrimonium contraxerunt”